

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՍԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Маск»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՄԱՍԿ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

Կը ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆԵՐԿԱՅ 1883 ԹԻՆ ՆՈՅՆ ԴԻՐԻՈՎ

ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

I. ՏԵՐԻՏԻՔԱՆ ԿԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՎ ՅՕԳՈՒՍԵՆՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետոն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ, գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 ռուբլ, վեց ամսվայ 6 ռուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 ռուբլ: ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ: ՀԱՍՑԷՆ: Тифлис, редакция «Маск».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ներքին լուրեր—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆրանսիա: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲՈՐՍԱ: ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչատուր յիշատակարան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказ» լրագրում կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները: «Պաշտօնական տեղեկութիւններ»-ը, որ հաղորդել է Օլթիի գաւառապետը, երեւում է որ այդ գաւառի մէջ հիմնած ուսումնական դպրոցում, որ բացված է վարչութեան հոգացողութեամբ, սովորում են այս րօպէիս 29 մանուկներ, այն է 23 տղաներ և 6 աղջիկներ: Նրանցից անդին մեծամասնութիւնը այն է 26 հոգի, հայ մանուկներ են: Մնացածները 2 ռուս և 1 յոյն: Պետրոս անուանված գիւղի հայոց դպրոցում, նոյն գաւառի մէջ, սովորում են 20 մանուկներ:

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են: «Բկացա»-ը Ագուլիսում տանում է իր դռները: Այդ հիւանդութեան տարածմանը մասամբ նպաստում էր և ուսումնարանը իր անյարմար չիմուքեամբ: Ուստի

ամսիս 1-ին աշակերտներն ու աշակերտուհիները արձակվեցան: Հոգաբարձութեան ուղարկութիւնը դարձնում ենք, մանաւանդ տղայոց ուսումնարանի անյարմար չիմուքեան վրա, որ հիմնական փոփոխութեան է կարօտ:

Նոյն տեղից մեզ գրում են: «Լուս»-ը որ տիկին Շահազարեանց, իր հանգուցեալ ամուսնու, Յարութիւն Շահազարեանցի յիշատակին նուիրել է 400 ռուբլ Ագուլիսի երկսեռ դպրոցներին և 100 ռուբլ այս տարի մեզանում հիմնված մանկական դրաքանակին:

ԱԽԱՅԻՍԻՑ մեզ գրում են: «Յոնաթան» 30-ին, կիրակի օր, տեղի ունեցաւ մի ժողով սուրբ Փրկչի կեղծեցու գաւթում, եկեղեցապետական կալուածների կապալաւուի գործի մասին, որից եկեղեցական համայնքը պահանջում է իրան չը վճարած 2,300 ռուբլ գումարը: Ժողովականները խնդրաւոր ուղարկեցին էջմիածնի սինոդին, որի մէջ զանգառում են կապալաւուի դէմ, որ չէ վճարում իր պարտքը:

Նոյն տեղից մեզ գրում են, որ փետրվարի 2-ին օրերը սկսեցին տարածուի Ախալցխայում, գետի մէջ ստուռայները և դաշտերի ու լեռների վրա ձիւները սկսեցին հալվել:

—Յետ դառնանք, պատասխանեցի ես,— գուցէ կը գտնենք ուղիղ ճանապարհը:

—Հարկաւոր չէ, շարունակիր, տեսնենք Աստուած ո՞ր է տանում մեզ:

Քաւոր Պետրոսը մեր մոլորվելու մէջ գտնում էր Աստուծոյ կամը: Նա մտածում էր, գուցէ ուղիղ ճանապարհի վրա մեզ մի վտանգ կը պատահէր, գուցէ այնտեղ հետամուտ էին լինում, որ կալանաւորներն մեզ, իսկ չեղվելու ուղիղ ճանապարհից, ազատեցանք:

Զարմանալի բան է Աստուծոյ ներկայութիւնը ամեն գործի մէջ: Թէ գողը և թէ կողոպտեալը մի օրինակ յոյս են գնում նրա վրա: Ապանողը Նրանից ուժ է խնդրում իր բազիլի համար, իսկ սպանվողը—ազատութիւն: Բոլորը դիմում են դէպի Նա:

Արեւ բուսական բարձրացել էր: Մենք գտնվում էինք դեռ մի և նոյն հարթ-հասարակ անապատի մէջ: Դէպի որ կողմը և նայում ես վերջ չը կայ: Մի ծանր, ծնշող տաքութիւն էր գործում այդ լայնատարած, մալրոտ անապատը մարդու վրա: Կարծում ես, թէ հօրիզոնը ամեն կողմից հետզհետէ նեղնալով, պատրաստուում է խեղդել քեզ: Տեղ-տեղ պատահում էին փոքրիկ գիւղեր, նոյնպէս փոքրիկ, ողորմելի խրճիթներով, բայց մենք կանգ չէինք առնում, անցնում էինք:

Մի տեղ միայն քաւոր Պետրոսը ցած իջաւ սայլակից, մտաւ գիւղը, մեզ համար ճանապարհի

Զարար սարկաւոյ Առիծանց ՍՈՒՐԱՄԻՑ գրում է մեզ հետեւեալը: «Ձեր պատական լրագրի 14 համարում, ներքին լուրերի մէջ կարդացինք նոր նշանակված Գօրու յաջորդ Գէորգ վարդապետ Մարտիրոսեանցի մասին մի լուր, իրը թէ յիշեալ վարդապետը շատ խռովարար մարդ է: Գաւառապետը զրպարտութիւն է: Գրողին խորհուրդ կը տանք նախ լաւ տեղեկանալ իրողութիւնների մասին և ապա գրել: Մեզ քաջ յայտնի է որ այդ վարդապետը, Մանկունիի կուսակցութեանը չը պատկանելով մինչև այժմ պաշտօն չունեցաւ... Բայց էջմիածնի ամբողջ միաբանութիւնը ճանաչում է հայր-սուրբին, երբ նա դեռ Ներսէս կաթողիկոսի ժամանակ, հանգուցեալի մօտ հաւատարիմ սարկաւոյ էր և մնացել է Ներսէս կաթողիկոսի մարդկանցից մէկը: Թող կարգան նրա մասին «Պատմութիւն խալկական ուսումնարանի» հայր Գարրիէլ Ալվազեանի հեղինակութեան մէջ գրվածը, թէ որքան դժուրեանայ, բարեկրթ և խաղաղասէր հոգեւորական է եղել հայր Գէորգը, և թէ որքան դժուր էր յանձնու նրան հանգուցեալ Մատթէոս կաթողիկոսը: Մարտիրոսեան վարդապետը յայտնի է Գօրու վիճակին իր եռանդուն և օգտաւէտ գործունէութեամբ: Գաւ. 1865 թւին իր յաջորդութեան ժամանակ Գօրու մէջ, նա շատ դժուր է կատարել չըջկում վրաստանի ամեն կողմը և բանալով այլ և այլ հայաւնակ տեղերում հայոց դպրոցներ, կարգում էր ուսուցիչներ և ապահովանում էր նրանց վիճակը: Նախ Սուրբաբում բաց արեց ուսումնարան, յետոյ Յիմնալում և ապա Ախալքալաքում: Խորհուրդ ենք տալիս պ. լրատուին խոհեմութեամբ վերաբերվել դէպի իր հաղորդած լուրերը և չը մոլորեցնել աղայային մամուլը իր անհիմն և չարամիտ լուրերով:»

Յիւնիսում մեր ընթերցողներին որ շարաթ օր, 12 փետրվարի, զօկտօր Արախանեանց կարգաւ է իր երրորդ դասախոսութիւնը Արծրունու թատրոնում: Սկիզբը երեկոյան 8 ժամին:

ԹԻՖԼԻՍԻՍԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄ ստացած հայ բժշկների թիւը հետզհետէ աւելանում է: Այս ձմեռը երեք հայ բժշկականներ, որոնք գերմանական ուսում են ստացել, վերադարձան Թիֆլիս: Նրանցից երկուքը, բժշկապետ Մկրտչեանց և բժշկապետ Աղամեանց Գերմանիայում են ուսում առել, իսկ երրորդը, բժշկապետ Մայսուրեանց, Գօրպատի համալսարանում: Առաջինը

պաշար գնելու, և մանաւանդ տեղեկանալու, թէ ճշտեղ ենք գտնվում, կամ դէպի ո՞ր է տանում մեր բռնած ուղին:

Ես սպալել կանգնացրի դիւղի զլիսաւոր փողոցի վրա, սպասում էի քաւոր Պետրոսի վերադարձին: Նա կանգնել տուեց գիւղի տանուտէրին, ինչ որ խօսեց նրա հետ, և քաւորը ժամից յետոյ վերադառնալով, ասաց ինձ.

—Այստեղ անկարելի է մնալ:

—Ի՞նչու:

—Ոչ մեզ համար հաց կարելի է գտնել և ոչ ձիւների համար դարի:

—Ի՞նչ է պատահել:

—Այս կողմերում սարսափելի սով է տիրում. մարդիկ ամեն ինչ սպառելով, յետոյ կերել են իրանց անասուններին, այդ և սպառելով, այժմ ուսում են այն, ինչ որ անասունները պիտի ուտէին:

Ես ստիպեցի: Նա նստեց սայլակի վրա և հրամայեց քշել:

—Դէպի ո՞ր կողմը, հարցրի ես:

—Դէպի աջ:

—Դուք հիմայ գիտէք, թէ ո՞ր է տանում այդ ճանապարհը:

—Գիտեմ:

Քաւոր Պետրոսի պատմութիւնից երևաց, որ Գօրու Պետրոսը տարվայ երաշտութեան պատճառով

ազուէցի է, իսկ երկրորդը և երրորդը Թիֆլիսեցիներ են:

«Աղբիւր» ամսագրի խմբագիր, պ. Տիգրան Նազարեանց, խնդրում է մեզ յայտնել հետեւեալը: «Շատ և շատ ցաւում ենք, որ «Աղբիւր» № 1 մէջ մտել են անթիւ տպագրական սխալներ. դա դեռ մի հանելուկ է մեզ համար, որ կաշխատենք պարզել... Այժմ թէ տպարանը, թէ սրբագրողին և թէ նոյն իսկ թուղթը փոխելով, «Աղբիւր» ամսագրի № 2 տպված է և իր ժամանակին, այսինքն ներկայ փետրվարի վերջերում, լոյս կը տեսնի»:

Մենք լսում ենք որ երկտասարդ մանկավարժ Առաքել Բաճաթեան, որ վերջին ժամանակները հրաւիրվեցաւ Նոր-Նախիջևանի հայոց դպրոցը, փետրվարի 5-ին յանկարծակի վախճանվել է խալկով քաղաքում:

Ստացանք հետեւեալ հեռագիրը ՄՕՁԳՕԿԻՑ ռեժ ստորագրութեամբ, որոնցից մինը չը կարողացանք ճշդութեամբ կարդալ: Ահա հեռագրի բովանդակութիւնը: «Յայտնում ենք մեր ի սրտէ համակուրթիւնը և հնորակալութիւնը Ախալքալաքի նամակի հեղինակին, որ տպվեցաւ «Մշակի» 17 համարում: Մենք կատարելապէս համարաչա ենք նամակի առողջ և անկողմնապահ մտքերի հետ, որոնք ճիշդ կերպով յայտնում են ձեր լրագրի ազատամիտ ուղղութիւնը: Ստորագրեցին. քա. հայայ Տուրխայեան, Գովհաննէս Գովալթեգեան, Կիրեանց (?) Գովհաննիսեանց, Նալբանդեանց, Երարեանց, Կօրեալեանց, Պօղոս Շլիմանց:

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային դռնային մէջ քննվում է այժմ ներկայ 1883 թւի քաղաքային նախահաշիւը: Այդ քննութեան ժամանակ հետեւեալ խնդիրը յարուցվեցաւ. որովհետեւ նախահաշիւը որոշվում է մի տարով, արդեօք քաղաքային և ուսարվայի անդամների ուժերի չափը, որ ի հարկէ կապ ունի տարեկան նախահաշիւի հետ, պէտք է որոշվի, ինչպէս առաջ, չորս տարով, այսինքն այդ պաշտօնականները ծառայութեան ամբողջ ժամանակամիջոցի համար, թէ միայն մի տարով, որքան որ որոշվում և հաստատվում է նախահաշիւը:

«Моск. Телеграфъ» լրագրին հաղորդում են, որ ժողովրդական լուսատուութեան միմիատուրութիւնը մտադրութիւն ունի նշանաւոր փոփոխու-

այս կողմերում հունձը խիստ անյաջող է եղել, իսկ ներկայ տարվայ ցանքերը նոյնպէս մի առանձին բեղմնաւորութիւն չեն խոստանում: Գիւղացիները, որ առանց այդ դժբախտութիւնների ևս միշտ աղքատ են եղել, այժմ գրկվել էին ապուրտի ամեն միջոցներից:

—Իսկ մեզ մօտ ուտելու մի բան մնացել է, հարցրեց քաւոր Պետրոսը:

—Միայն հացը պակաս է: Շատ ապրի Լիզան, նրա առատածնութեան շնորհիւ, մենք այժմ ունենք մի ամբողջ բուր խողի ապուրտ, մի քանի կտոր երչիկներ և պանիր:

—Պանիրը պահիր ինձ համար, իսկ միւսները դու կուտես:

Քաւոր Պետրոսը խողի միս ուտելու սովորութիւն չունէր, որովհետեւ մեզք էր համարում:

Առաջիկայ գիւղը այնքան հեռու էր, որ մենք հասանք այն տեղ, երբ երեկոյան ճրագները վաւում էին: Թէ քաւոր Պետրոսին ասել էին, որ այստեղ աւելի յարմարութիւններ կը գտնենք իջնանելու համար, բայց յայտնվեցաւ, որ սովը և չքաւորութիւնը այստեղ աւելի տարապիւլի էր:

Մեր սայլակը կանգնեցրինք առաջին հանգիւսած խրճիթի դռանը: Ճրագուի մօտ անգամ չը գտանք վաւելու համար, որովհետեւ ճրագուի մօմերը այժմ գործ էին ածվում որպէս կերակուր: Մեր հեռուից տեսած ճրագները ուրիշ ոչինչ չէին,

